

ONKO ASELUPASHOPPAILU TODELLISTA?

Ampuma-aselaista poistuneen kotipaikkasidonnaisuuden vaikutukset
Kaakkois-Suomen alueelta haettuihin metsästysperusteisiin aselupiin

Severi Saarinen

10/2019

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Tutkinto
Severi Saarinen	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Onko aselupashoppailu todellista?	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Jari Ylinen ja Julie Silk	Tutkimuksellinen opinnäytetyö
Tiivistelmä Tämä opinnäytetyö käsittelee sitä millä tavoin ampuma-aselain muutos 623/2017 ja sen myötä kotipaikkasidonnaisuudesta luopuminen on vaikuttanut metsästysperusteisten aselupahakemusten määrin Kaakkois-Suomessa. Työn tarkoituksena on myös selvittää mistä muutokset hakemusmäärissä johtuvat ja onko kotipaikkasidonnaisuuden poistamisella ollut aseturvallisuutta heikentäviä vaikutuksia. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisella tutkimusmenetelmällä ja siinä on haastateltu kolmea eri henkilöä teemahaastattelun keinoin. Tutkimus sisältää lisäksi tilastoja metsästysperusteisten aselupahakemusten määrästä kolmen eri Kaakkois-Suomen kaupungin osalta. Opinnäytetyössä esitellään ampuma-aseita, niiden käyttötarkoituksia, aselupaa sekä tutkimuksen kannalta olennaista ampuma-aselain muutosta 623/2017. Tutkimuksessa selvisi, että kotipaikkasidonnaisuuden poistamisella ampuma-aseista on ollut aseluvan hakijan kannalta monia positiivisia vaikutuksia. Tutkimuksessa ilmeni kuitenkin myös, että poliisilaitosten välillä voi olla erilaisia linjauksia aselupamenettelyssä, mikä saattaa mahdollistaa luvan saamisen helpommin toiselta poliisilaitokselta. Valmisteilla olevan lupaohjeiston koetaan tutkimuksen perusteella yhtenäistävän aselupakäytäntöjä valtakunnallisesti, jotta yhdenvertainen kohtelu toteutuu. Tutkimuksen perusteella aseturvallisuutta ei voida kuitenkaan pitää heikentyneenä.	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
27	10/2019
Avainsanat ampuma-aseet, ampuma-aseluvat, metsästysaseet, poliisi, lupamenettely	

Sisälllys

1. JOHDANTO	2
1.1 Aiheen valinta.....	2
1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajausta.....	3
2. AMPUMA-ASEET JA LAINSÄÄDÄNTÖ	4
2.1 Ampuma-aseen määritelmä	4
2.2 Ampuma-aseiden käyttötarkoitukset.....	4
2.3 Aselupa	6
2.4 Ampuma-aselainsäädännön muutos 2017	7
3. KAAKKOIS-SUOMEN POLIISILAITOS.....	9
3.1 Yleistä Kaakkois-Suomen poliisilaitoksesta	9
3.2 Poliisilaitoksen lupahallinnon tehtävät.....	10
3.3 Kaakkois-Suomen poliisilaitokselta haetut ampuma-aseluvat 2016-2019.....	10
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
4.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä.....	15
4.2 Teemahaastattelu	15
4.3 Haastateltavat ja haastatteluiden toteutus	16
4.4 Haastatteluteemat	17
4.5 Analyysi.....	18
5. TULOKSET	19
5.1 Havainnot metsästysperusteella haetuista aselupahakemuksista.....	19
5.2 Kotipaikkasidonnaisuuden merkitys lainmuutoksen jälkeen	19
5.3 Näkemykset tilastoista.....	20
5.4 Vaikutukset aseturvallisuuteen.....	21
5.5 Tulosten tarkastelu	22
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	23
LÄHTEET.....	26

1. JOHDANTO

1.1 Aiheen valinta

Työharjoitteluni aikana suoritin viiden päivän mittaisen lupahallintojakson, jonka aikana tutustuin poliisin tarjoamiin lupapalveluihin sekä poliisin suorittamaan lupavalvontaan. Lupapalveluiden yhteydessä olin mukana arvioimassa ampuma-aselain mukaisten hakemusten myöntämisen edellytyksiä sekä tekemässä ohjatusti aselupapäätöksiä.

Lupahallintoviikon aikana sain tietää, että aselupien hakemiseen liittyvä kotipaikkasidonnaisuus on poistunut käytöstä ja aselupaa saa nykyään hakea muualtakin kuin kotipaikkansa poliisilaitokselta. Tämä puolestaan on mahdollistanut sen, että ampuma-aselain mukaista aselupaa saatetaan hakea muualta kuin hakijan kotiseudulta sillä perusteella, että myönteisen päätöksen saamisen uskotaan olevan muualla Suomessa todennäköisempää.

Keskustelin ilmiöstä myös ampuma-aselupia hakeneiden tuttavien kanssa, joista kaikki olivat hakeneet ampuma-aselupaa metsästystarkoitukseen. Heillä oli itsellään tiedossaan joitakin tapauksia, joissa aselupaa oli lähdetty hakemaan kielteisen ampuma-aselupapäätöksen jälkeen toiselta poliisiasemalta sillä seurauksella, että aselupa oli siellä samoilla perusteilla myönnetty. Kuulin tätä ilmiötä kutsuttavan ”aselupashoppailuksi.” Perinteisen kuulopuheen lisäksi keskustelupalstat sekä sosiaalisen median kanavat auttavat levittämään sanaa metsästys- ja aseharrastajien piireissä, mikä mahdollistaa tiedon päätyminen aselupaa hakevan tietoisuuteen. Tämä on jossain määrin lisännyt tietoisuutta siitä, mistä päin Suomea henkilön kannattaa aselupaansa hakea.

- [REDACTED], melko tarkkoja ja virkaintoisia, mutta kunhan ensin hankkii järjestyksessä pienoiskiväärin, haulikon ja kiväärin, niin sen jälkeen asiat sujuvat hyvin
 - [REDACTED], vaihtelee paikkakuntakohtaisesti, löytyy asehulluja paikkakuntia joissa asiat sujuvat yleisesti melko kivuttomasti ja toisesta kotimaisesta kielestä voi olla hyötyä
 - [REDACTED], metsästyskäyttöön saa lupia niin paljon kun haluaa, mutta pistoolilupia tietyillä paikkakunnilla lähestulkoon mahdotonta saada vaikka kriteerit täytyisivät ja kaappi olisi täynnä kivääreitä ja haulikoita

Edellämainitut tiedot perustuvat vahvasti kuulopuheisiin, mutta uskoisin että niissä on kuitenkin jotain perää.

Kuvakaappaus eräältä aseharrastajien keskustelupalstalta, jossa on arvioitu miten ampuma-aselupia myönnetään eri poliisilaitoksilla.

Ilmiö oli mielestäni kiinnostava, kun tiedetään, että ampuma-aselaki on valtakunnallisesti yhteneväinen. Sainkin idean tehdä opinnäytetyöni tämän ilmiön pohjalta ja pyrkiä opinnäytetyössäni selvittämään, onko aselupien hakemiseen liittyvän kotipaikkasidonnaisuuden poistaminen ampuma-aseista saanut luvanhakijat hakemaan aselupaa jostakin muualta kuin kotipaikkakuntansa poliisilaitokselta.

Opinnäytetyön tekeminen lupa-asioihin liittyvästä aiheesta tuli itsellenikin yllätyksenä. En kokenut ammatillisesti normaalista poikkeavaa kiinnostusta lupahallintoa tai sen tehtäviä kohtaan, mutta se ei kuitenkaan estänyt minua valitsemasta lupahallintoon liittyvää opinnäytetyöaihetta. Tutkimuksen tekeminen lupa-asioihin liittyvästä aiheesta oli lopulta mielenkiintoinen ja samalla opettavainen kokemus.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajausta

Opinnäytetyöni tarkoituksena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millä tavoin 1.12.2017 voimaan astunut ampuma-aselain muutos ja sen myötä kotipaikkasidonnaisuudesta luopuminen on vaikuttanut aselupahakemusten määrään Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen toiminta-alueella?
- Mistä mahdolliset muutokset aselupahakemusten määrässä johtuvat?
- Onko kotipaikkasidonnaisuudesta luopuminen heikentänyt aseturvallisuutta?

Tutkimuskysymyksellä tarkoitetaan tutkimukselle yleisellä tasolla asetettua tutkimustehtävää. Tutkimuskysymys pyritään esittämään mahdollisimman selvästi ja täsmällisesti jäsenneilysti. Tutkimuskysymystä voidaan kutsua myös pääongelmaksi, jonka lisäksi tutkimuksessa voi olla pienempiä osaongelmia. (Hirsjärvi ym. 2008, 121-122) Tutkimukselle asetetaan tutkimuskysymys, jotta tutkimuksen tekijälle ja sen lukijalle hahmottuu, mistä tutkimuksessa on kysymys ja minkälaiseen tutkimusongelmaan työssä pyritään saamaan vastauksia. Asetettuun tutkimusongelmaan pyritään tuottamaan ratkaisu tai ymmärrys, mutta tutkija ei ryhdy toimiin mahdollisen ongelman korjaamiseksi (Kananen 2017, 16).

Käsittelen opinnäytetyössäni ainoastaan metsästysperusteisia ampuma-aselupahakemuksia. Muuhun kuin metsästyskäyttöön haettavat aseluvat rajaan työni ulkopuolelle.

Opinnäytetyössä käsittelem ainoastaan Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen ja sen toiminta-alueella olevien poliisiasemien aselupatilastoja.

2. AMPUMA-ASEET JA LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1 Ampuma-aseen määritelmä

Nykyinen voimassa oleva ampuma-aselaki (1/1998) määrittelee 1. luvun 2 §:n (7.6.2019/724) mukaan ampuma-aseeksi välineen; ”jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaannuttavia aineita.” Ensimmäiset ruutiaseet tulivat Suomeen 1500-luvun lopulla. Niiden myötä tulleet kiväärit ja musketit yleistyivät kuitenkin vasta 1600-luvulla. (Suihko 2007, 16.) Nykyään luvallisia ampuma-aseita on Suomessa jo yli 1,5 miljoonaa ja ampuma-aseen hallussapitoon oikeutettuja henkilöitä yli 600 000 (Sisäministeriö, 2019).

Ampuma-aseiden erilaisia tyyppisiä ovat: kivääri, pienoiskivääri, haulikko, pistooli, pienoispistooli, revolveri, pienoisrevolveri, kaasuase, yhdistelmäase, mustaruutiase, merkinantopistooli, deaktivoitu ampuma-ase sekä muu ampuma-ase (ampuma-aselaki, 6 §). Edellä mainittujen asetyyppien lisäksi on olemassa harjoitus- ja kilpakäyttöä varten tarkoitettut ilmapistoolit sekä ilmakiväärit. Ampuma-aseet voidaan jaotella myös aseiden toimintatavan perusteella. Erilaisia toimintatapoja aseelle ovat: käsin ladattava kertatuli, itselataava kertatuli, sarjatuli sekä yksittäislaukausase. Toimintatapa kuvaa sitä millä tavalla ase virittyy ja laukeaa. (Suihko 2007, 17)

2.2 Ampuma-aseiden käyttötarkoitukset

Perinteisesti suuri osa Suomessa olevista luvallisista ampuma-aseista on metsästysaseita. Luvalliset metsästysaseet ovat lähinnä haulikoita, kiväärejä ja pienoiskiväärejä. (Sandell & Tebest, Yle 18.1.2016.) Eri tyyppisillä metsästysaseilla on myös erilaisia käyttötarkoituksia ja tämän takia monet metsästäjät omistavat useita aseita. Eri käyttötarkoitukseen tarkoitettut aseet sekä aseiden tähtäimet valitaan pyydetävän riistan ja pyyntitavan perusteella. (Metsästäjäliitto, luettu: 20.8.2019) Suomessa on noin 300 000

metsästäjää ja metsästystä voidaan pitää tärkeänä osana suomalaista kulttuuria. Metsästys on Suomessa erittäin tarkkaan säänneltyä ja säädettyä. Jokaiselta metsästystä harrastavalta vaaditaan hyväksyty metsästystutkinto, jonka paikalliset riistanhoitoyhdistykset järjestävät Suomen Riistakeskuksen alaisuudessa. (Jormanainen 2008, 9) Metsästystutkinnon suorittanut henkilö pystyy lunastamaan itselleen metsästyskortin, joka on merkki siitä, että henkilö on maksanut vuosittaisen riistanhoitomaksun ja on näin oikeutettu metsästämään (Riistakeskus, luettu: 5.9.2019). Metsästyskortin lisäksi metsästäjällä tulee olla aseiden hallussapitoon oikeuttava lupa sekä lupa metsästää tietyllä alueella. Omistamallaan maalla saa metsästää, ellei ole vuokrannut metsästysoikeuttaan pois. Metsästysseurojen jäsenyyden myötä pääsee metsästämään metsästysseurojen mailla, jonka lisäksi Metsähallitus myy metsästyslupia valtion maille. (Eml.)

Ampumaurheilu on suosittu laji aseharrastajien keskuudessa ja Suomen Ampumaurheiluliittoon kuuluu noin 34 000 jäsentä. Ampumaurheiluliiton lajeja ovat: kivääri, haulikko, pistooli, liikkuva maali, practical, siluetti, kasa-ammunta ja mustaruuti. (Ampumaurheiluliitto, luettu: 20.8.2019.) Reserviläisurheiluliiton ylläpitämä SRA eli sovellettu reserviläisammunta on suosittu toiminnallinen ampumaurheilulaji, erityisesti aktiivisten reserviläisten keskuudessa. Aseina sovelletussa reserviläisammunnassa käytetään pistoolia, kivääriä, haulikkoa sekä tarkka-ampujakivääriä. SRA-harrastajalta edellytetään Reserviläisurheiluliiton järjestämän SRA-kurssin suorittamista sekä hyväksytyä aseenkäsittelykoetta. (Reserviläisurheiluliitto, luettu: 4.9.2019.) SRA-ylituomari Jari-Pekka Walden kertoo Reserviläislehdelle vuonna 2016 antamassaan haastattelussa SRA-harrastajia olevan Suomessa yli 7000 (Reserviläinen, luettu: 4.9.2019).

Ampuma-aseita myös keräillään ja säilytetään historiaan, kulttuuriperintöön, koulutukseen, tieteeseen ja tekniikkaan liittyviä tarkoituksia varten (ampuma-aselaki 15§). Laki velvoittaa, että asekeräilijän on laadittava keräyssuunnitelma aseiden keräilystä, josta tulee ilmetä riittävällä tarkkuudella tavoiteltavan kokoelman piiriin kuuluvat ampuma-aseet sekä niiden osat. Suunnitelmasta tulee ilmetä myös selvitys keräiltävien aseiden, aseiden osien, patruunoiden tai erityisten vaarallisten ammusten turvallisesta säilyttämisestä. Asekeräilijältä edellytetään toiminnan harjoittamista varten riittävää asehistoriallista ja aseteknistä asiantuntemusta. Asekeräilijän hyväksyy ja hyväksynnän peruuttaa Suomessa Poliisihallitus. (Ampuma-aselaki, 57§.)

2.3 Aselupa

Aseluvalla tarkoitetaan ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen tai aseiden osan hallussapitoon oikeuttavaa lupaa. Aselupa voidaan liittää hankkimisoikeus, joka oikeuttaa ampuma-aseen tai sen osan hankkimiseen. Aseen tai aseiden osan valmistamiseen tai muuntamiseen yksityistä tarkoitusta varten tarvitaan yksityinen valmistamisoikeus, joka voidaan myös liittää osaksi aselupaa, kuitenkin enintään vuodeksi. Aselupahakemus toimitetaan poliisilaitokselle ja tulevaisuudessa sen voi panna vireille myös sähköisesti. Hakemuksen jättäneen tulee kuitenkin pyynnöstä saapua poliisilaitokselle. (Ampuma-aselaki, 42-42a§.)

Aselupa voidaan myöntää ainoastaan sellaiselle hakijalle, joka on täyttänyt 18 vuotta ja häntä voidaan terveydentilansa sekä käyttäytymisensä perusteella pitää sopivana pitämään hallussaan ampuma-asetta tai aseiden osaa. Hakijan on tarvittaessa esitettävä poliisille selvitys suoritetusta varusmies- tai siviilipalveluksesta. Poliisilla on myös oikeus saada hakijasta lääketieteellinen arvio, mikäli hakijan henkilökohtaista soveltuvuutta ampuma-aseiden hallussapitoon on syytä epäillä. (Ampuma-aselaki, 45§.)

Hyväksyttäviä käyttötarkoituksia aseluvan myöntämiselle ampuma-aselain 43 §:n mukaan ovat:

- metsästyslainsäädännön mukaan sallittu eläinten ampuminen
- virallinen ampumaurheilulaji ja -harrastus
- työ, jossa ase on välttämätön
- näytös, kuvaus tai muu vastaava esitys
- asekeräilijän ampuma-aseiden tai aseiden osien keräilysuunnitelman mukainen kerääminen ja säilyttäminen
- muistoesineenä säilyttäminen
- merkinanto
- luvanhaltijan huollettavana olevan 15 vuotta mutta ei 18 vuotta täyttäneen henkilön hallussapidettäväksi tarkoitetun haulikon, kiväärin, pienoiskiväärin tai yhdistelmäaseen säilyttäminen ja kuljettaminen
- vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) mukainen sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus

Haettaessa aselupaa metsästyslainsäädännön mukaan sallittua eläinten ampumista varten, hakijan tulee esittää luotettava selvitys metsästysharrastuksesta (ampuma-aselaki 45§). Hallituksen esityksen (HE 183/1997 vp) mukaan luotettava selvitys metsästystarkoituksesta tarkoittaa, että luvanhakijan tulee esittää selvitys siitä mitä hakija aikoo metsästä ja missä metsästyksen on tarkoitus tapahtua. Myös metsästyskortin osoittamista voidaan pitää selvityksenä metsästysharrastuksesta (HAO 18/0306/1).

Aselupaa haettaessa on huomioitava aseiden soveltuvuus hakijan ilmoittamaan käyttötarkoitukseen. Haettava ase ei saa olla lippaan patruunamäärän, kaliiperin tai muiden ominaisuuksien perusteella tarpeettoman tulivoimainen tai tehokas, vaan aseiden tulee ominaisuuksiltaan soveltua hakemuksessa ilmoitettuun käyttötarkoitukseen. (Ampuma-aselaki 44§.) Tämä tarkoittaa sitä, ettei esimerkiksi lintujen metsästyksessä ole mahdollista saada aselupaa yhtä tehokkaalle kiväärille kuin mitä hirvien metsästyksessä käytetään.

2.4 Ampuma-aselainsäädännön muutos 2017

Ampuma-aselakia muutettiin syksyllä 2017. Lainsäädännön muutoksen tarkoituksena oli nopeuttaa ja sujuvoittaa lupaprosessia kuitenkin aseturvallisuudesta tinkimättä. Ampumaiselaisissa asetetut perusteet aseluvan myöntämiselle säilyivät samoina niin aseiden kuin hakijan osalta myös lainsäädännön muutoksen jälkeen. Suurimpina uudistuksina lainsäädännön muutoksessa oli erillisten hankkimis- ja hallussapitolupien korvaaminen yhdellä aseluvalla sekä kotipaikkasidonnaisuudesta ja soveltuvuustestistä luopuminen. Hakuprosessiin tullaan myöhemmin lisäämään myös sähköinen asiointimahdollisuus. (Sisäministeriö, tiedote 91/2017.) Valtioneuvosto esitti hallituksen esityksen 266/2016 vahvistamista 7.9.2017, jonka tasavallan presidentti vahvisti 8.9.2017. Ampuma-aselain muutos 623/2017 astui voimaan 1. joulukuuta 2017. (Laki ampuma-aselain muuttamisesta 623/2017.)

Aikaisemmin ampumaiselaisissa tunnettiin termit hankkimis- ja hallussapitolupamenettely sekä yksityistä valmistamislupaa koskeva menettely. Kyseessä oli lupaprosessiin liittyvistä hakumenettelyistä, joissa hankkimis- ja hallussapitolupamenettelyssä haettiin lupaa ampuma-aseiden hankkimiselle ja hallussapidolle, yksityisessä valmistamislupamenettelyssä puolestaan lupaa ampuma-aseiden valmistamiseen tai muuntamiseen yksityistä käyttöä varten. Hallituksen esityksessä 266/2016 nämä menettelyt ehdotettiin yhdistettäväksi yhdeksi aselupamenettelyksi. Uudessa aselupamenettelyssä aselupaan voidaan liittää

oikeus aseiden tai aseiden osien hankkimiseen, valmistamiseen ja muuntamiseen yksityistä tarkoitusta varten. Aseilupa itsessään muuttui samalla ampuma-aseiden, tehokkaan ilma-aseiden tai aseiden osien hallussapitoon oikeuttavaksi luvaksi. (HE 266/2016 vp)

Nykyistä aseilupaa pystyi ennen lainmuutosta hakemaan ainoastaan vain poliisilaitoksella asioiden. Hallituksen esityksessä 266/2016 esitettiin, että tulevaisuudessa aseilupaa pystyisi hakemaan myös sähköisesti. Uudistuksen tarkoituksena on vähentää henkilökohtaisen asioinnin tarvetta (Sisäministeriö, tiedote 91/2017). Sähköisen asioinnin käyttöönottoa on kuitenkin jouduttu lykkäämään asetietojärjestelmän valmistumisesta johtuvan viivästyksen vuoksi. Poliisihallituksen lupahallintopäällikkö Hanna Piipponen kertoi Helsingin Sanomille heinäkuussa 2019 julkaistussa haastattelussa, että on epäselvää, milloin uusi asetietojärjestelmä tulee käyttöön. Poliisihallitus on organisoinut uudistamishankkeen uudelleen ja aikoo jatkaa uudistamishanketta, jotta uuden asetietojärjestelmän myötä myös sähköinen asiointi saadaan käyttöön. (Kerkelä & Ikola, Helsingin Sanomat 11.7.2019.)

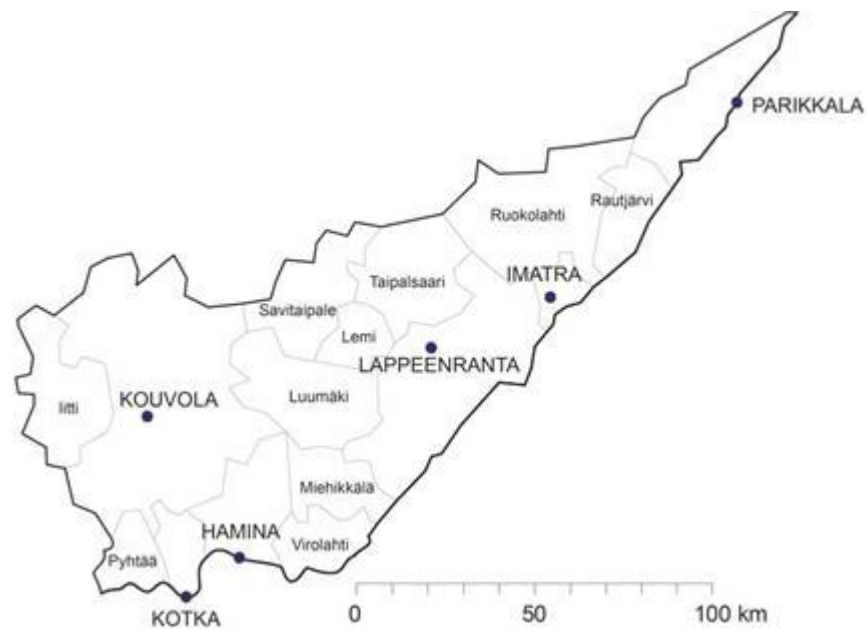
1.12.2017 voimaan astuneen lainmuutoksen myötä aseiluvan hakemista ei ole enää sidottu aseilupaa hakevan kotikuntaan tai kotipaikkaan. Aseilupahakemuksen voi lainmuutoksen jälkeen jättää uuden lupamenettelyn mukaisesti haluamalleen poliisilaitokselle ja myöhemmin sen voi tehdä myös sähköisesti, kun sähköinen asiointi otetaan käyttöön. Muutoksen tarkoituksena oli joustavoittaa lupamenettelyä (HE 266/2016 vp.)

Uudessa lupamenettelyssä luovuttiin myös soveltuvuustestistä, koska soveltuvuustestin käytettävyyttä oli koettu huonoksi. Soveltuvuuden arvioinnissa käytetyn soveltuvuustestin ei koettu auttavan lupaharkintaa ja päätöksentekoa, eikä näin ollen tuonut lisäarvoa aseturvallisuuteen. Uudessa lupamenettelyssä soveltuvuutta pyritään arvioimaan entistä yksilöllisemmällä haastattelulla sekä tietojärjestelmien tietoa hyödyntämällä. (Sisäministeriö, tiedote 91/2017.)

3. KAAKKOIS-SUOMEN POLIISILAITOS

3.1 Yleistä Kaakkois-Suomen poliisilaitoksesta

Kaakkois-Suomen poliisilaitos on yksi Suomen 11:sta poliisilaitoksesta. Sen toiminta-alue on nimensä mukaisesti Kaakkois-Suomessa, jossa se toimii 16 kunnan alueella. Poliisilaitoksen alueella asuu noin 313 000 asukasta. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen pääpoliisiasema sijaitsee Kouvolassa, jonka lisäksi muut poliisiasemat sijaitsevat Imatralla, Lappeenrannassa, Haminaassa ja Kotkassa. Kaakkois-Suomen poliisilaitosta johtaa poliisipäällikkö Marko Viitanen. (Poliisi, Kaakkois-Suomi, luettu 2.9.2019)

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen toiminta-alue (Poliisi, Kaakkois-Suomi)

Lupapalveluita Kaakkois-Suomen poliisilaitos tarjoaa kaikilla poliisiasemilla, joissa asiointi tapahtuu pääsääntöisesti ajanvarauksella. Kaakkois-Suomen poliisilaitokseen kuuluu kaksi lupayksikköä; Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan lupayksiköt. Lupapalveluita johtaa ylikomisario Ari Järveläinen. Asetarkastuksia suoritetaan ainoastaan Kouvolan, Kotkan, Lappeenrannan ja Imatran poliisiasemilla. (Poliisi, Kaakkois-Suomi, luettu 2.9.2019)

3.2 Poliisilaitoksen lupahallinnon tehtävät

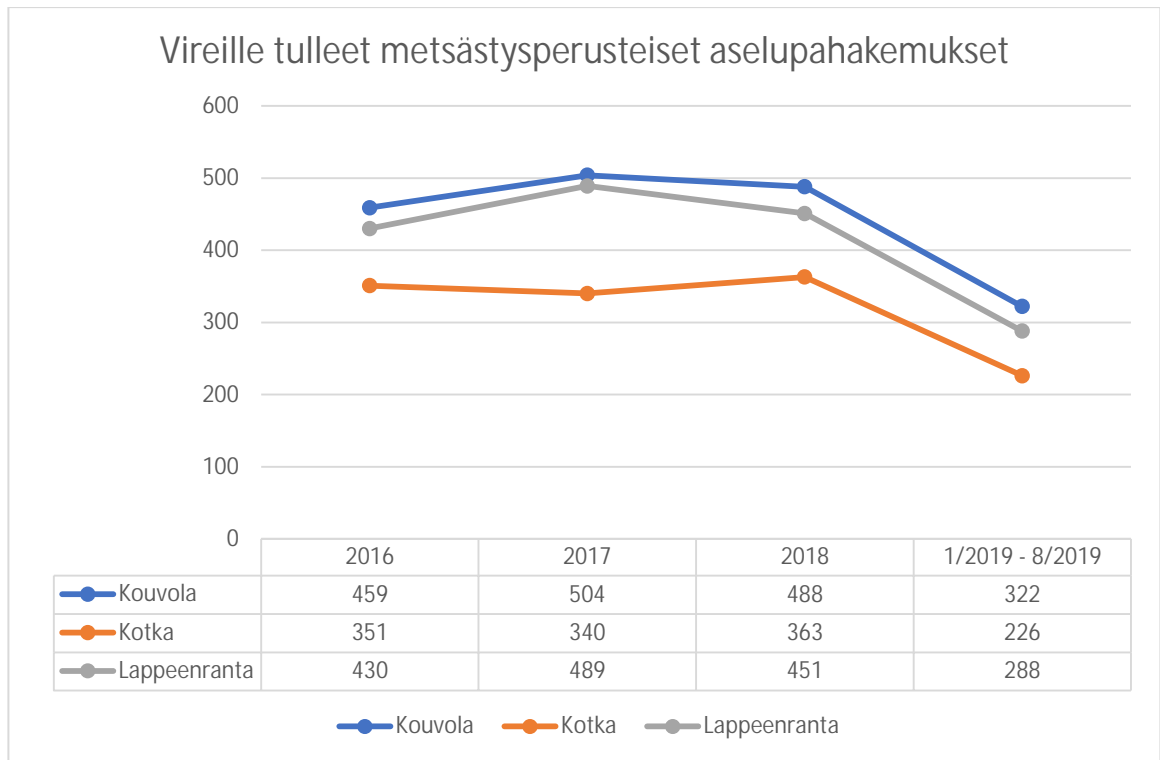
Poliisin lupahallinto jakautuu kahteen eri osa-alueeseen. Lupapalvelut ovat kansalaisille ja yhteisöille tarkoitettuja maksullisia palveluita, joista poliisi perii sisäministeriön maksuasetuksessa säädetyn omakustannushinnan. Lupapalveluissa myönnetään esimerkiksi passit, henkilökortit, aseluvat ja yksityisen turva-alan luvat. Jokaisen lupapalvelussa haettavan luvan kohdalla arvioidaan erikseen edellytyksiä haettavan luvan myöntämiseksi. Luvan hakemisen yhteydessä suoritettava hinnaston mukainen maksu ei siis takaa sitä, että haettava lupa tultaisiin myöntämään, vaan jokaista lupahakemusta arvioidaan sille säädettyjen edellytysten mukaisesti. (Sisäministeriön asetus 1135/2018.)

Toinen osa-alue poliisin lupahallinnossa on poliisin suorittama lupavalvonta. Lupavalvonnan palvelut ovat maksuttomia ja niihin lukeutuu esimerkiksi rekisteriperusteinen lupien valvonta, ajo-oikeuspäätökset, ase-elinkeinoharjoittajien valvonta sekä aselupien peruuttamismenettely. Lupavalvonta on nimensä mukaisesti poliisin myöntämien lupien ja niiden voimassaolon edellytysten valvontaa.

3.3 Kaakkois-Suomen poliisilaitokselta haetut ampuma-aseluvat 2016-2019

Tämän kappaleen alapuolella olevissa tilastoissa on kuvattu kolmelle Kaakkois-Suomen poliisiasemalle vireille tulleita ampuma-aselupahakemuksia, joita on haettu metsästysperusteella neljän viimeisen vuoden aikana. Tilastoista on nähtävissä Kouvolan, Kotkan ja Lappeenrannan poliisiasemille tulleiden aselupahakemusten lukumäärä sekä niiden hakijoiden lukumäärä, jotka ovat jättäneet hakemuksensa oman kotikuntansa poliisiasemalle. Tilastot on pyydetty Poliisin informaatioteknologiakeskukselta ja ne on toimitettu sähköpostitse.

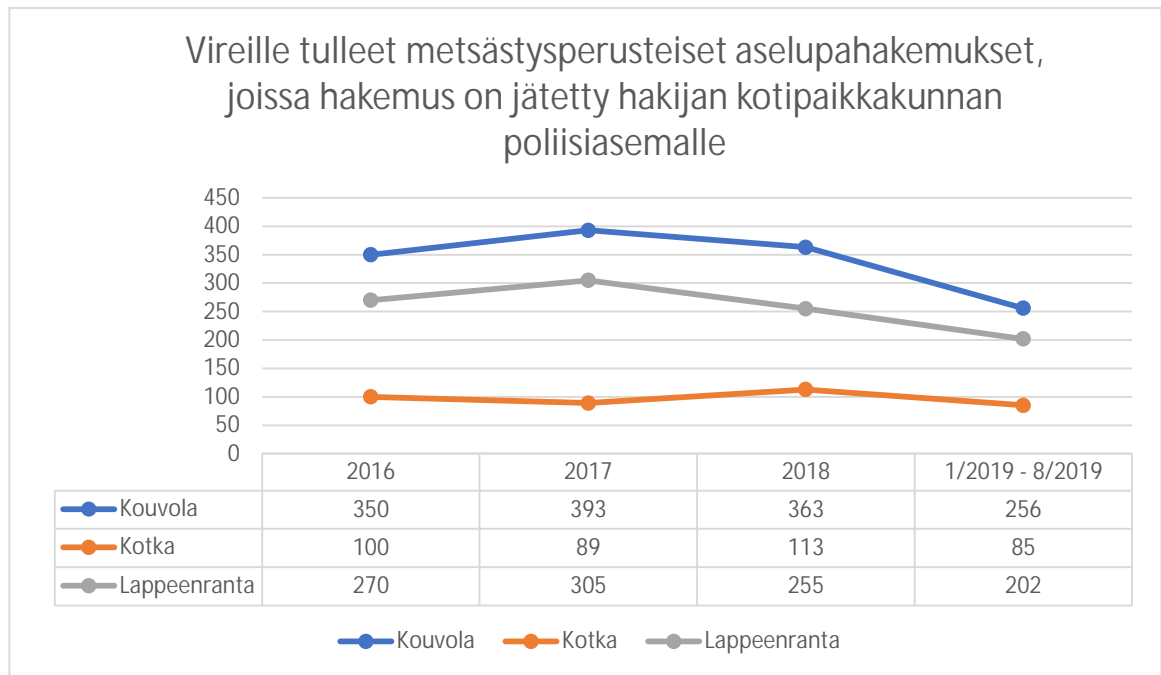
Tilastot ovat vuosilta 2016-2018 ja vuoden 2019 osalta tammikuulta elokuun loppuun. Viivakaaviot kuvaavat jokaisen kaupungin osalta sitä, kuinka vireille tulleiden metsästysperusteisten aselupien määrä on muuttunut edellä mainittujen vuosien aikana. Tilastoihin on valittu vuosia, joista on nähtävissä aselupien hakumääriä ennen joulukuussa 2017 tehtyä ampuma-aselain muutosta 623/2017 sekä aikaa jälkeen lainmuutoksen.

Lähde: Luhti - asetietojärjestelmä

Ensimmäisessä viivakaaviossa on havaittavissa, että Kouvola sekä Lappeenrannasta haettavat aseluvat noudattelevat määrällisesti samankaltaista linjaa, kun taas Kotkasta lupia on haettu näihin kaupunkeihin verrattuna vähiten. Vuoden 2019 osalta määrät ovat luonnollisesti aiempia vuosia pienemmät, sillä tilastoissa näkyy ainoastaan kahdeksan ensimmäisen kuukauden vireille tulleiden hakemusten määrä. Loppuvuoden ja erityisesti syksyn osalta hakemusten määrät tulevat nousemaan aiempien vuosien tasolle, syksyn ollessa tunnetusti ruuhkaista ampuma-aselupien jättöaikaa (Poliisi, Kaakkois-Suomi, luettu 4.9.2019.)

Kaaviosta on nähtävissä hienoista kasvua Kouvola sekä Lappeenrannasta haettujen ampuma-aselupien osalta vuosien 2016 ja 2017 välillä. Samalla tarkasteluvälillä Kotkan hakemusmäärissä on puolestaan tapahtunut pientä laskua. Ampuma-aselain muutos 623/2017 astui voimaan joulukuussa 2017, jonka jälkeen 2018 oli ensimmäinen kokonainen vuosi kyseisen lakimuutoksen jälkeen. Kouvola ja Lappeenrannasta haettujen metsästysperusteisten ampuma-aselupien määrä lähti lievään laskuun tarkasteltaessa vuosina 2017 ja 2018 tulleiden hakemusten määriä. Samaan aikaan puolestaan Kotkasta haettujen ampuma-aselupien määrä nousi vuoden 2017 määristä.

Lähde: Luhti - asetietojärjestelmä

Toisessa viivakaaviossa on kuvattu vireille tulleiden metsästysperusteisten ampuma-aselupahakemusten määrä edellä olleiden kaupunkien osalta. Edellisestä kaaviosta poiketen määrät kuvaavat hakemuksia, jotka on jätetty hakijan kotipaikkakunnan poliisiasemalle. Tilastossa on huomioitu ainoastaan Kouvolan, Kotkan sekä Lappeenrannan kaupunkien alueella asuvat luvanhakijat. Tästä syystä johtuen esimerkiksi vuosien 2016 ja 2017 osalta hakemusten määrät eroavat ensimmäisen kaavion luvuista. Ampuma-aselupahakemuksen ollessa vielä sidottuna hakijan kotipaikkakuntaan ennen joulukuussa 2017 voimaan tullutta ampuma-aselain muutosta 623/2017, olivat esimerkiksi Pyhtään, Haminan ja Virolahden kunnan asukkaat velvoitettuja hakemaan aselupaa Kotkasta. Näiden edellä mainittujen sekä muiden kuin Kouvolan, Kotkan ja Lappeenrannan kuntien alueella asuvat luvanhakijat on siis rajattu pois tästä kaaviosta.

Vertailussa olevien kolmen kaupungin erot pinta-aloissa sekä väkiluvuissa aiheuttavat samalla tilastollista vääristymää. Kotkasta ampuma-aselupaa hakeneiden ja samalla paikkakunnalla asuvien määrä näyttyy pienenä suhteessa kaikkiin Kotkassa saman vuoden aikana tulleisiin aselupahakemuksiin. Kouvolan kohdalla sama suhdeluku on puolestaan pienempi, sillä samalla paikkakunnalla asuvien luvanhakijoiden määrä on lähempänä sitä lukumäärää, jota ensimmäinen viivakaavio kuvaa. Kaupunkien välinen ero tilastoissa selittyy maantieteellisesti, Kotkan ollessa pinta-alaltaan Kouvolaa lähes 10 kertaa pienempi kaupunki. Näin ollen moni Kotkan lähikunnissa asuva käyttää Kotkan

poliisiaseman palveluja, kun Kouvola pinta-alaltaan moninkertaisesti suurempana kaupunkina rajaa alueelleen suuremman alueen ja sen myötä myös enemmän asukkaita.

Tutkimuksessa on keskitytty arvioimaan Kouvolan, Kotkan sekä Lappeenrannan metsästysperusteisten ampuma-aselupahakemusten eroja määrällisesti sekä prosentuaalisesti ennen ja jälkeen ampuma-aselain muutoksen 623/2017. Kaupunkikokojen aiheuttama tilastollinen vääristymä ei kuitenkaan estä vertailemasta kunkin poliisiaseman kohdalla sitä, kuinka suuri osuus hakijoista oli ulkopaikkakuntalaisia ennen lakimuutosta ja lakimuutoksen jälkeen. Viimeisin kuntaliitos edellä mainittujen kaupunkien kohdalla tapahtui vuonna 2010, kun entinen Ylämaan kunta liitettiin osaksi Lappeenranta (Lappeenrannan kaupunki, luettu 18.9.2019). Uusia kuntaliitoksia ei ole siis syntynyt tilastoissa tarkasteltavan ajanjakson aikana.

		2016	2017	2018	1/2019 - 8/2019
Kouvola	Kaikki hakemukset	459	504	488	322
	Kotipaikkakunnan poliisilaitokselta hakeneet	350	393	363	256
	Muualta kuin kotipaikkakunnalta hakeneet	109	111	125	66
	Ulkopaikkakuntalaisten osuus hakijoista	23,7%	22,0%	25,6%	20,5%
Kotka	Kaikki hakemukset	351	340	363	226
	Kotipaikkakunnan poliisilaitokselta hakeneet	100	89	113	85
	Muualta kuin kotipaikkakunnalta hakeneet	251	251	250	141
	Ulkopaikkakuntalaisten osuus hakijoista	71,5%	73,8%	68,9%	62,4%
Lappeenranta	Kaikki hakemukset	430	489	451	288
	Kotipaikkakunnan poliisilaitokselta hakeneet	270	305	255	202
	Muualta kuin kotipaikkakunnalta hakeneet	160	184	196	86
	Ulkopaikkakuntalaisten osuus hakijoista	37,2%	37,6%	43,5%	29,9%

Taulukossa näkyy Kouvolan, Kotkan ja Lappeenrannan poliisiasemien osalta määrät haetuista metsästysperusteisista ampuma-aseluvista eri vuosilta. Taulukkoon on eritelty kaikki poliisiasemakohtaiset neljän vuoden aikana tulleet aselupahakemukset sekä kuinka moni hakemuksista on jätetty kyseisen kaupungin alueella asuvan henkilön toimesta. Näiden lukujen erotuksella on selvitetty muualta kuin kotipaikkakunnaltansa lupaa hakeneiden osuus, vaikka henkilö olisikin hakenut aselupaa kotipaikkaansa lähimmältä poliisiasemalta.

Lukujen pohjalta on laskettu prosentuaalinen määrä siitä, kuinka suuri jokaisen kaupungin kohdalla on ulkopaikkakuntalaisten osuus kaikista ampuma-aselupaa hakeneista henkilöistä. Sinisellä värillä on merkitty prosentit, jolloin ampuma-aseluvan hakeminen tietyltä poliisiasemalta oli vielä sidottu hakijan kotipaikkakuntaan. Tähän ajanjaksoon on laskettu mukaan vielä joulukuu 2017, jolloin lakimuutos astui voimaan. Punaisella värillä on merkitty prosentit, lakimuutoksen jälkeiseltä ajalta. Tämä aika käsittää kokonaisuudessa vuoden 2018 sekä vuoden 2019 tammikuulta aina elokuun loppuun saakka.

Näiden väreillä merkittyjen ajanjaksojen välisessä vertailussa on nähtävissä, onko Kouvolan, Kotkan ja Lappeenrannan poliisiasemilla tapahtunut liikehdintää ulkopaikkakuntalaisten osalta eri vuosien aikana. Tätä seikkaa haastatelluilta tiedusteltiin haastattelujen yhteydessä.

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä

Käytän opinnäytetyössäni kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan tutkimuskohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym. 2008, 157). Yleisesti kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukkoa ei valita sattumanvaraisesti, vaan kohteeksi valikoituu tiettyjä henkilöitä tarkoituksenmukaisista syistä. Tällaisia syitä voi olla esimerkiksi se, että tiedetään kyseisten henkilöiden olevan asiaan perehtyneitä juuri tutkittavan asian kannalta. Laadullisessa tutkimuksessa ihmistä pyritään suosimaan saatavan tiedon lähteenä ja niinpä eri haastattelulajien käyttö osana laadullista tutkimusta on yleistä (eml.)

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään, kuvaamaan ja antamaan tulkinta tutkittavasta aiheesta. Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkitaan tapausten joukkoa, kun taas laadullisessa tutkimuksessa keskitytään yksittäiseen ilmiöön. (Kananen 2017, 33-36) Valitsin tämän vuoksi laadullisen tutkimuksen omaan opinnäytetyöhöni, sillä laadullisella tutkimuksella pystyn parhaiten perehtymään tutkittavaan ilmiöön tilastojen ja haastatteluiden pohjalta. Laadulliselle tutkimukselle ominaista onkin, että aineistoa kerätään aidossa ympäristössä monista eri lähteistä. Haastattelujen yhteydessä esitettävät kysymykset eivät ole lainkaan niin yksityiskohtaisia, kuin määrällisessä tutkimuksessa. Myös laadullisen aineiston analyysivaihe on syklinen prosessi, jota eivät sido yhtä tiukat tulkintasäännöt kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. (Eml.)

4.2 Teemahaastattelu

Valitsin tutkimuksessani käytettäväksi teemahaastattelun, joka on yleinen menetelmä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua pidetään lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuotona. Teemahaastattelussa haastateltaviksi valitaan henkilöitä, joilla tiedetään olevan tietoa tai kokemusta tutkittavasta aiheesta. Haastatteliija on ennen haastattelua selvittänyt tutkimastaan aiheesta tiettyjä teemoja ja aihealueita, joiden ympärille hän on suunnitellut haastattelurunon. Yksityiskohtaisten valmiiden kysymysten sijasta teemahaastattelu etenee yleensä teemojen mukaisesti, joka jättää haastattelijalle mahdollisuuden suorittaa kysymyksiä eri tavoilla.

Myös haastateltava pystyy vastaamaan vapaammin yksittäisiin kysymyksiin, kun niiden järjestystä ja tarkkaa muotoa ei ole sidottu haastattelurunkoon. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 47-48)

Teemahaastattelun etuja on myös se, että haastattelussa voidaan saada vastauksia sellaisiin kysymyksiin, joita ei muuten olisi keksitty kysyä. Toisin kuin lomakehaastattelussa tai strukturoimattomassa haastattelussa, teemahaastattelussa pystytään säätelemään haastattelutilannetta haastateltavan mukaan. Teemahaastattelulle ominaista on, että keskusteltavat aiheet sekä itse keskustelu etenee haastateltavan ehdoilla (Kananen 2017, 95). Etukäteen laadituissa teemoissa pysyminen on yksi teemahaastattelun ainoista muotoseikoista ja haastattelija on vastuussa, että keskustelu pysyy niiden asettamissa rajoissa. Muuten haastattelussa voidaan palata kysymään tarkennusta tai täydennystä johonkin vastaukseen, jota esimerkiksi lomakehaastattelussa ei voitaisi tehdä heti samassa yhteydessä. Teemahaastattelussa voidaan kuitenkin yhdistellä lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun ominaispiirteitä yhdistellen niitä teemahaastatteluun sopivaan muotoon. Teemahaastattelusta saatavaa aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin. (Hirsjärvi ym. 2008, 202-204)

4.3 Haastateltavat ja haastatteluiden toteutus

Opinnäytetyötä varten haastateltiin kolmea eri henkilöä, jotka työskentelevät lupahallinnon tehtävissä aselupa-asioiden parissa. Haastateltavat henkilöt olivat Poliisihallituksen lupahallinnon ylitarkastaja Tarja Ranta, Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen komisario Tommi Hermonen sekä Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen vanhempi rikoskonstaapeli Jonna Paavola. Jokaisen haastateltavan kanssa sovittiin yhdessä aika, jolloin haastattelu suunniteltiin pidettäväksi puhelimitse. Haastateltaville kerrottiin, että haastattelutilanne tulee rakentumaan haastattelu-teemojen ympärille, jotta haastattelutilanne tulisi säilymään luonnollisena käsiteltävien aiheiden ympärillä.

Haastattelut sujuivat kokonaisuudessaan hyvin ja haastatteluilla päästiin niille asetettuihin tavoitteisiin. Teemahaastattelu mahdollisti sen, että haastattelussa pystyttiin kysymään myös ennalta suunnittele mattomia kysymyksiä, jotka palvelivat työn tarkoitusta. Jokainen haastattelu suoritettiin puhelimitse, jonka yhteydessä haastattelu nauhoitettiin tietokoneella. Nauhoitus litteroitiin haastattelun jälkeen tekstimuotoon ja lähetettiin sähköpostitse haastateltavalle tarkastettavaksi. Litterointi tehtiin

haastatteluteemakohtaisesti, joka palvelee haastatteluiden analyysia myöhemmässä vaiheessa.

4.4 Haastatteluteemat

Haastattelurunko koostui neljästä haastatteluteemasta, jotka olivat:

- Havainnot metsästysperusteella haetuista aselupahakemuksista
- Kotipaikkasidonnaisuuden merkitys lainmuutoksen jälkeen
- Näkemykset tilastoista
- Vaikutukset aseturvallisuuteen

Havainnot metsästysperusteella haetuista aselupahakemuksista-haastatteluteemassa tarkoituksena oli selvittää haastateltavalta sitä, kuinka moni vireille tulleista hakemuksista hylätään ja mitkä ovat yleisimmät syyt hylkäykseen johtaneiden päätösten taustalla. Tässä teemassa keskusteltiin myös siitä ovatko hakemusmäärät muuttuneet viime vuosien aikana.

Kotipaikkasidonnaisuuden merkitys lainmuutoksen jälkeen-haastatteluteema käsitteli sitä, mitä mieltä haastateltava itse on kotipaikkasidonnaisuuden poiston merkityksestä ja sen vaikutuksista. Tässä teemassa keskusteltiin myös mahdollisista tapauksista, joissa aselupaa hakenut henkilö olisi saanut myönteisen päätöksen toiselta poliisilaitokselta sen jälkeen, kun samoin perustein arvioitu hakemus oli aikaisemmin toisaalla hylätty. Tarkoituksena oli myös selvittää sitä, minkälainen vaikutus aiemmin annetulla hylkävällä päätöksellä on, kun aselupaa haetaan uudelleen toiselta poliisiasemalta.

Kolmas haastatteluteema *Näkemykset tilastoista* piti sisällään haastateltavan havaintoja aiemmin hänelle sähköpostitse toimitetuista tilastoista, jotka ovat tämän opinnäytetyön kappaleessa 3.3. Tarkoituksena oli myös selvittää, kokeeko haastateltava aselupakäytännön epäyhtenäisenä ja minkälaisia keinoja hän mahdollisesti näkee aselupakäytäntöjen yhtenäistämiseksi.

Vaikutukset aseturvallisuuteen-haastatteluteemassa käsiteltiin sitä, kokeeko haastateltava aseturvallisuuden vaarantuneen miltään osin lainmuutoksen myötä. Lisäksi haastateltavalta

pyrittiin selvittämään mielipidettä siihen, minkälaisia vaikutuksia soveltuvuustestin poistamisella on ollut aseturvallisuuteen liittyen.

4.5 Analyysi

Haastattelun tuloksena syntynyt haastatteluaineisto järjesteltiin teema-alueittain siten, että jokaisen haastateltavan näkemykset järjesteltiin yksittäisten haastatteluteemojen alle. Samalla kuitenkin säilytettiin merkintä siitä, mikä sisältö on kunkin haastateltavan tuottamaa. Kun haastattelut oli järjestelty teemoittain, pystyttiin haastattelujen sisältöjä analysoimaan johdonmukaisesti.

Aineistoa analysoitiin diskurssianalyysin keinoin. Diskurssianalyysissa aineistosta etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä sekä pyritään kiinnittämään huomiota poikkeustapauksiin. Diskurssianalyysia pidetään yksityiskohtaisena eikä sen suorittamiseen ole mitään tiettyä etenemistapaa. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 155) Aineiston analysoinnin seurauksena syntyneitä tuloksia on esitelty opinnäytetyön seuraavassa vaiheessa.

5. TULOKSET

5.1 Havainnot metsästysperusteella haetuista aselupahakemuksista

Haastattelujen alussa selvisi kaikkien haastateltavien toimesta, että hylkäykseen johtavia ampuma-aselupahakemuksia tulee vastaan välillä, joskin erityisesti metsästysperusteella haettavien kohdalla se ei ole yleistä.

Yleisimmäksi hylkäyksen syyksi kaikki haastateltavat nimesivät sen, ettei ase sovellu hyvin haettavaan käyttötarkoitukseen, mitä ampuma-aselaki siltä edellyttää. Tarja Rannan mukaan esimerkiksi sotilasaseita muistuttavia itselataavia kertatulitoimisia aseita haetaan metsästystarkoitukseen. Tällaiset aseet ovat tarpeettoman tulivoimaisia ja tehokkaita haettavaan käyttötarkoitukseen. Tommi Hermonen nimesi yhdeksi yleiseksi hylkäyksen syyksi sen, että henkilöllä saattaa olla jo useita aseita haettavaan käyttötarkoitukseen. Laki ei erittele tarkkaa aseiden määrää, mutta lupakäytäntönä on, että jos henkilöllä on samaan käyttötarkoitukseen ennestään jo viisi asetta, tulee asia harkittavaksi ja sen pohjalta lähetetään hakijalle lausuntopyyntö. Yhdeksi syyksi hylkäävälle päätökselle kaikki haastateltavat nostivat myös sen, että henkilö on sopimaton ampuma-aseen haltijaksi.

Ampuma-aselupahakemusten määrässä ei haastateltavien mukaan ole suuria muutoksia viime vuosien ajalta. Tommi Hermonen kertoi Kaakkois-Suomen aselupahakemusten määrässä olleen ainoastaan pientä laskua viime vuosien aikaan.

5.2 Kotipaikkasidonnaisuuden merkitys lainmuutoksen jälkeen

Kotipaikkasidonnaisuuden poistamisen suhteen haastateltavat olivat kaikki yhtä mieltä siitä, että kansalaisen on helpompi lainmuutoksen jälkeen hakea aselupaa valitsemaltaan poliisiasemalta. Syinä Tarja Ranta mainitsi lupahallinnon toimipisteiden määrän vähentymisen ja aukioloaikojen supistuminen, joka ohjaa ihmisiä asioimaan keskuspaikoille. Jonna Paavola ja Tommi Hermonen nostivat molemmat myös esiin sen, että aselupaa haetaan toiselta paikkakunnalta myös sen vuoksi, että lupapalveluihin saattaa saada nopeammin ajan tai oman kotipaikan poliisiasemalla on ruuhkaa hakemusten käsittelyjen suhteen.

Tommi Hermonen otti esiin myös esimerkin, että mikäli jollakin poliisilaitoksella esiintyy lupapalveluissa tukkoisuutta, saattaa se ajaa hakijan toisen poliisilaitoksen alueelle, jossa asian pystyy hoitamaan nopeammin. Tällöin voi syntyä riski siitä, että toisessa poliisilaitoksessa prosessit eivät ole niin tehokkaita kuin toisessa, jolloin tilanteesta kärsii se poliisilaitos, joka on kyennyt tehostamaan omia prosessejaan sillä tavalla, että lupa-asiat menevät sujuvasti. Riskejä voi Hermonen mukaan myös liittyä siihen, että mikäli lupakäytännöt ei ole yhteneväisiä eri poliisilaitoksilla ja aselupaa hakevalla henkilöllä on tämä tiedossa, niin saattaa hän hakea lupaa sen vuoksi toiselta poliisilaitokselta.

Jokaisella haastateltavalla oli tiedossaan vähintään yksi tapaus, jossa toisaalla on myönnetty aselupa samalle aseelle samoin perustein, joilla se oli aiemmin toisaalla saanut hylkäävän päätöksen. Tommi Hermonen kertoi, että tiedossa olevat tapaukset ovat olleet käytännössä ampumaurheiluperusteisia. Metsästysperusteisista Hermosella oli tiedossaan vain yksi tapaus. Tarja Ranta muistutti, että ampuma-aselaki antaa kuitenkin harkinnan mahdollisuuden eikä aikaisempi päätös sido mihinkään.

Aikaisemmista aselupapäätöksistä puhuttaessa haasteltavat kertoivat, että lupaharkinnassa henkilön historia tutkitaan, jolloin aikaisemmat hakemukset päätöksineen tulevat kyllä ilmi, mikäli henkilö hakee uutta lupaa. Tommi Hermonen painotti haastattelussaan sitä, että toisen poliisiaseman oletetaan kuitenkin tutustuvan aiemmin tehtyyn hylkääväan päätökseen, ennen kuin lupaa harkitaan uudelleen. Hän lisäsi, että mikäli uusia seikkoja on tullut ilmi tai olosuhteet ovat muuttuneet huomattavasti niin luvan harkinnassa saatetaan päätyä myönteiseen päätökseen. Hermonen muistutti myös kikkailun mahdollisuudesta, mikäli poliisilaitosten aselupamenettelyn linjaukset eivät ole samanlaisia. Tällöin on riski, että luvan saa helpommin jostakin muualta. Osittaisena syynä tähän mainittiin, ettei poliisilaitoksille tarkoitettu aseohjeistus ole ollut vuosiin voimassa, minkä seurauksena jokainen poliisilaitos on joutunut itse rakentamaan oman linjauksen. Tilanne on Hermonen mukaan väkisinikin johtanut siihen, että eri poliisilaitoksilla toimitaan eri tavoilla.

5.3 Näkemykset tilastoista

Etukäteen annetuista kappaleen 3.3 tilastoissa ei Tarja Rannan mielestä ole mitään hälyttävää, vaan tilastoista on nähtävissä normaalia vaihtelua. Muiden haastateltavien osalta tilastoihin ja tilastomuutoksiin ei saatu mielipidettä.

Tarja Rannan mukaan aselupakäytäntö näyttäytyy valtakunnallisesti lähestulkoon yhtenäisenä. Rannan mukaan tilanteet eivät ole kovin vertailukelpoisia ja olosuhteet vaikuttavat siihen, että eri puolella Suomea saattaa tulla erilaisia käytäntöjä. Selkeät asiat ratkaistaan Rannan mukaan samalla tavalla, mutta harmaalla alueella tapahtuu huojuntaa tulkintojen suhteen. Laki on myös väljä, mikä mahdollistaa erilaisia tulkintoja. Jonna Paavola kertoi haastattelussa, että Kaakkois-Suomen sisällä on tehty linjausta pyrkimyksenä yhtenäistää aselupakäytäntöä. Myös Tommi Hermonen kertoi, että Kaakkois-Suomessa on ollut lupayksiköiden välillä poikkeamaa aselupien linjoissa, käytännöissä ja prosesseissa.

Tiedusteltaessa keinoja aselupakäytännön yhtenäistämiseksi Tarja Ranta mainitsi valtakunnalliseen aselupakäytäntöön laadittavan lupaohjeiston, joka palvelee yhtenäistämistä ja tuo kaikkien osapuolien tietoon prosessit, joilla toimia. Työn alla olevan ohjeiston tarkoituksena on pyrkiä ohjaamaan minkälaisia ratkaisuja tulisi tehdä tietyissä tilanteissa. Myös Tommi Hermonen näki Poliisihallituksessa valmisteilla olevan ohjeiston tärkeänä keinona aselupakäytäntöjen yhtenäistämiseksi. Hermonen mukaan lupaohjeistosta tulisi tulla poliisilaitoksia sitova, jotta poliisilaitosten käytäntöjä pystytään yhtenäistämään ja toimimaan valtakunnallisesti samalla tavalla, jotta kansalainen saa eri puolilla Suomea mahdollisimman yhdenvertaista kohtelua.

5.4 Vaikutukset aseturvallisuuteen

Haastatteluissa oltiin yhtä mieltä siitä, ettei aseturvallisuus ole heikentynyt ampuma-aselain muutoksen 623/2017 myötä. Kaikki haastateltavat mainitsivat ettei lainmuutoksen myötä poistunut soveltavuudesta pystynyt tuottamaan poliisille tosiasiallista ja laadullista tulosta siitä, onko hakija todellisuudessa soveltuva ampuma-aseen haltijaksi vai ei. Samalla kaikki haastateltavat näkivät aseluvan hakijan haastattelun olevan soveltavuudesta parempi hakijan arvioinnin kannalta. Jonna Paavola tarkensi henkilökohtaisen kontaktin asiakkaaseen antavan soveltavuudesta enemmän perspektiiviä asian käsittelyyn. Tommi Hermonen muistutti siitä, ettei haastattelujen suhteen ole kuitenkaan olemassa virallista ohjetta. Kaakkois-Suomessa tapana on ollut haastatella ensimmäistä aselupaa hakevat henkilöt sekä ne jotka eivät ole vuosiin hakeneet aselupaa. Hermonen lisäsi, että haastattelun tarve tulee kuitenkin tutkia ja arvioida tapauskohtaisesti.

5.5 Tulosten tarkastelu

Selvitettyjen tilastoiden ja suoritettujen haastatteluiden pohjalta voidaan todeta, että niin tilastot, kuin haastatteluiden sisällötkin ovat keskenään saman suuntaisia. Metsästysperusteisten aselupahakemusten määrät ovat melko tasaisia vuodesta toiseen Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen toiminta-alueella haettavien aselupien osalta. Joulukuussa 2017 tapahtuneen kotipaikkasidonnaisuuden poiston myötä Kaakkois-Suomen sisällä on tapahtunut pientä muutosta ulkopaikkakuntalaisten aseluvan hakijoiden määrissä, mutta muutoksilla ei voida osoittaa olevan suoranaista yhteyttä ampuma-aselain muutokseen 623/2017. Lakimuutoksen voidaan katsoa helpottaneen kansalaisen asiointia poliisin lupapalveluissa, kun asiointia ei ole sidottu vain yhteen määrättyyn toimipisteeseen. Samalla tilanne on mahdollistanut sen, että aselupaa voidaan hakea tietoisesti poliisiasemalta, jossa käsittelyjonot ovat ajallisesti lyhyemmät.

Tiedossa on tapauksia, joissa aselupa on myönnetty toisella poliisiasemalla samalle haettavalle aseelle samoilla perusteilla sen jälkeen, kun hakija on saanut toisaalta hylkäävän päätöksen. Uudessa lupaharkinnassa saatetaan myös päätyä toisenlaiseen päätökseen, mikäli uusia luvansaantiin vaikuttavia seikkoja on tullut ilmi. Aselupakäytännöissä voidaan katsoa tällä hetkellä olevan alueellisia epäyhteneväisyyksiä, mikä mahdollistaa erilaisia tulkintoja aselupapäätösten osalta. Poliisihallituksessa on valmisteilla aselupakäytäntöön laadittava lupaohjeisto, joka on haastatteluissa nähty tarpeellisena käytäntöjen yhtenäistämiseksi.

Muutokset aselupahakemusten määrissä 1.12.2017 tapahtuneen ampuma-aselain muutoksen jälkeen katsotaan johtuneen pääosin siitä, että aseluvan hakija on pystynyt hakemaan aselupaa itselleen maantieteellisesti suotuisammalta poliisiasemalta. Syynä määrien muutoksille voidaan pitää myös sitä, että toisella poliisiasemalla lupahakemusten käsittelyajat sekä lupapalveluiden ajanvarausjonot ovat lyhyemmät.

Tilastoiden ja haastatteluiden pohjalta ei voida katsoa aseturvallisuuden heikentyneen miltään osin ampuma-aselainsäädännön muutoksen myötä. Haastatteluissa tuli ilmi, että soveltuvuustestiä pidettiin epäluotettavana ja sen korvaaminen haastattelulla koettiin lisäävän aseturvallisuutta. Kotipaikkasidonnaisuuden poistolla ei voida katsoa olleen sellaisia vaikutuksia, että aseturvallisuutta voitaisiin pitää heikentyneenä.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millä tavoin 1.12.2017 voimaan tullut ampuma-aselain muutos ja sen myötä kotipaikkasidonnaisuudesta luopuminen on vaikuttanut aselupahakemusten määriin Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen toiminta-alueella ja mistä mahdolliset muutokset hakemusmäärissä johtuvat. Käsittelyssä oli ainoastaan metsästysperusteiset aselupahakemukset. Työn tuli myös selvittää onko kotipaikkasidonnaisuuden poistaminen heikentänyt aseturvallisuutta. Tutkimuksessa tarkasteltiin vireille tulleiden aselupahakemusten määriä ennen ja jälkeen lainmuutoksen sekä haastateltiin kolmea eri henkilöä, jotka työskentelevät lupahallinnon tehtävissä.

Tilastoissa oli havaittavissa, että tässä työssä käsiteltävän ampuma-aselain muutoksen jälkeen ulkopaikkakuntalaisten hakijoiden osuus muuttui vertailussa olleiden kaupunkien kohdalla vain hieman eri suuntiin. Voidaan kuitenkin todeta, että ampuma-aselain muutos 623/2017 ei aiheuttanut suurta liikehdintää aseluvan hakijoiden keskuudessa Kaakkois-Suomen alueella. Muutoksille ei pystytty osoittamaan yhtä tiettyä syytä, mutta haastatteluissa esitettiin erilaisia asiakkailta kuultuja havaintoja siitä, miksi lupaa on haettu toiselta poliisiasemalta. Myös vertailukaupunkien maantieteellisten kokoerojen myötä tilastoissa on lievää vääristymää määrien kannalta. Tämän vuoksi tilastoissa pyrittiin keskittymään prosenttiosuuksiin ja niiden vaihteluun.

Tutkimuksessa ilmeni, että paikkakuntasidonnaisuuden poiston myötä poliisin tietoon on tullut tapauksia, joissa aselupa on myönnetty toisella poliisiasemalla sen jälkeen, kun hakemus on aiemmin toisella poliisiasemalla hylätty samoilla perusteilla. On kuitenkin otettava huomioon, että toinen poliisiasema voi lupaharkinnassa päätyä aiheellisesti toiseen päätökseen, jonka lainsäädäntö myös mahdollistaa. Toisen poliisiaseman kuitenkin oletetaan tutustuvan aiempiin lupapäätöksiin. Tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin pitää mahdollisena, että vastaavia yksittäisiä tapauksia on useampia niin Kaakkois-Suomessa, kuin muuallakin Suomessa. Tutkimuksessa ei voida poissulkea sitä mahdollisuutta, että aselupaa haetaan tietoisesti toiselta poliisiasemalta aselupakäytäntöjen epäyhteneväisyyksien johdosta.

Valtakunnallista aselupakäytäntöä voidaan pitää selkeissä tapauksissa yhtenäisenä, mutta haastavissa tapauksissa voidaan katsoa syntyvän alueellisia eroja tulkintojen suhteen, jonka

ampuma-aselainsäädännön tulkinta mahdollistaa. Mahdollisena syynä tähän voidaan tutkimuksen perusteella pitää yhtenäisen, voimassaolevan aselupaohjeistuksen puutetta. Valtakunnallisella ohjeistuksella pystyttäisiin nykyistä paremmin luomaan yhtenäiset raamit lupaharkinnassa käsiteltäville ongelmatapauksille, jotka tällä hetkellä aiheuttavat alueellisesti erilaisia päätöksiä lupaharkinnan tuloksena. Tätä tekstiä kirjoitettaessa Poliisihallitus valmistele edellä mainitun kaltaista valtakunnallista yhtenäistä lupakäytäntöä palvelevaa sähköistä lupaohjeistoa.

Työn voidaan katsoa osoittaneen myös haastatteluiden osalta, ettei aseturvallisuus ole heikentynyt miltään osin 1.12.2017 voimaan tulleen ampuma-aselain muutoksen jälkeen. Työssä käsiteltävää lakimuutosta sekä muita ampuma-aselain muutoksia voidaan yleisesti ottaen pitää aseturvallisuutta parantavina uudistuksina, joissa säädöksiä pyritään täsmentämään aseturvallisuuden parantamiseksi. Metsästystä tai ampumaurheilua aktiivisesti harrastavan henkilön kohdalla ampuma-aselainmuutokset eivät lähtökohtaisesti hankaloita luvansaantia.

Opinnäytetyössä selvitettyt ja esille tulleet asiat vastasivat lopulta alussa esitettyihin kysymyksiin. Aukottomien vastauksien sijaan työssä pystyttiin poissulkemaan sekä osoittamaan mahdolliseksi monia tutkimuskysymyksiin liittyviä asioita. Työssä onnistuttiin saamaan haastateltavilta vastauksia toivottuihin seikkoihin. Haastatteluvaiheessa pystyttiin toteamaan, että haastateltavien vastaukset olivat monesti sisällöltään samanlaisia. Haastateltavia olisi tullut olla enemmän, mikäli tutkimuksessa olisi Kaakkois-Suomen sijasta käsitelty koko Suomen tilannetta. Tässä tutkimuksessa aseluvan hakijoiden asuinpaikkaan liittyvä tilastotieto olisi voinut olla yksityiskohtaisempaa. Yksityiskohtaisemmalla tiedolla olisi pystytty tarkastelemaan jokaisen hakijan kotikuntaa sen sijasta, että nyt tutkimuksessa keskityttiin vain kolmen kaupungin asukkaisiin aseluvan hakijoina. Tällä tutkimuksella ja sen tuottamilla tuloksilla pystyttiin kuitenkin vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja selvittämään nykyistä tilannetta metsästysperusteisten ampuma-aselupien hakemisesta.

Tässä tutkimuksessa käsiteltiin metsästysperusteisia aselupahakemuksia. Haastatteluissa ilmeni, että ampumaurheiluperusteisten aselupahakemusten kohdalla on jopa yleisempää, että aselupaa saatetaan uudelleen toiselta poliisiasemalta hylkäävän päätöksen jälkeen. Aiheesta olisikin mahdollista suorittaa jatkotutkimus liittyen siihen, kuinka paljon hylättyjen ampumaurheiluperusteisten lupahakemusten kohdalla aselupaa päädytään

hakemaan uudelleen ja miten uusia hakemuksia on lupaharkinnassa arvioitu uudelleen. Yksi mahdollinen jatkotutkimus voisi myös käsitellä sitä, minkälaisia konkreettisia eroja aselupakäytännössä esiintyy valtakunnallisesti.

LÄHTEET

Ampumaurheiluliitto. Luettavissa: <https://www.ampumaurheiluliitto.fi/liitto/> Luettu: 20.8.2019

HAO 18/0306/1, Luettavissa: <https://oikeus.fi/hallintooikeudet/ita-suomenhallinto-oikeus/fi/index/hallintooikeusratkaisut/hallintooikeusratkaisut/1524210769812.html> Luettu: 22.8.2019

HE 183/1997 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle ampuma-asealaksi ja laiksi poliisilain 23 §:n sekä laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta.

HE 266/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ampuma-aselain, rikoslain 41 luvun 1 §:n ja poliisilain 2 luvun 6 §:n muuttamisesta.

Hermonen, Tommi 2019: Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen komisario. Puhelinhaastattelu 20.9.2019

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008: Tutki ja kirjoita, Helsinki, Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2017: Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö, Helsinki, Gaudeamus Oy.

Jormanainen, Juha 2008: Metsästäjän käsikirja – aseet, varusteet, huolto. Jyväskylä, Gummerus Kustannus Oy.

Kananen, Jorma 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä, Jyväskylä, Juvenes Print.

Kerkelä, Lasse & Ikola, Vilma 2019: Poliisin uusi asetieto-järjestelmä pahoissa vaikeuksissa: toimitus-sopimus CGI Suomen kanssa lopetetaan. Helsingin Sanomat. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006170649.html>

Lappeenrannan kaupunki: Ylämaa. Luettavissa: <https://www.lappeenranta.fi/fi/Osallistu-ja-vaikuta/Asukas--ja-alue toiminta/Kaupunginosat/YLAMAA> Luettu: 18.9.2019

Luhti-asetietojärjestelmä

Metsästäjäläiitto: Ase on metsästäjälle työväline. Luettavissa: <https://metsastajaliitto.fi/node/94> Luettu: 20.8.2019

Paavola, Jonna 2019: Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen vanhempi rikoskonstaapeli. Puhelinhaastattelu 19.9.2019.

Poliisi: Kaakkois-Suomen poliisilaitos. Poliisin internetsivut. Luettavissa: <https://www.poliisi.fi/kaakkois-suomi> Luettu: 19.8.2019

Poliisi: Kaakkois-Suomen poliisilaitos, yhteystiedot. Poliisin internetsivut. Luettavissa: <https://www.poliisi.fi/kaakkois-suomi/yhteystiedot> Luettu: 2.9.2019

Ranta, Tarja 2019: Poliisihallituksen poliisitoimintayksikön ylitarkastaja. Puhelinhaastattelu 19.9.2019.

Reserviläisurheiluliitto Ry: SRA-sivusto. Luettavissa: <https://resul.fi/sra/> Luettu: 4.9.2019

Reserviläinen: Sotilaallinen varustus lisämausteena SRA:n TST-cupissa. Luettavissa: https://www.reservilainen.fi/uutiset/sotilaallinen_varustus_lisamausteena_sra_n_tst-cupissa Luettu: 4.9.2019

Riistakeskus: Haluatko metsästäjäksi? Luettavissa: <https://riista.fi/metsastys/haluatko-metsastajaksi/> Luettu: 5.9.2019

Sandell, Markku & Tebest, Teemo 2016: Aseiden määrä Suomessa vähenee – katso, missä ovat maan 1,5 miljoonaa asetta. Yle. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-8588611>

Sisäministeriö: Metsästys- ja aseharrastus selittää aseiden suuren määrän. Luettavissa: <https://intermin.fi/poliisiasiat/ampuma-aseet> Luettu: 20.8.2019

Sisäministeriön asetus 1135/2018 poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2019. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/77001_sk20181135.pdf?6badaa92def3d688 Luettu: 3.9.2019

Sisäministeriö: Aseiden lupaprosessi joustavammaksi aseturvallisuudesta tinkimättä. Tiedote 91/2017. Luettavissa: https://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/aseiden-lupaprosessi-joustavammaksi-aseturvallisuudesta-tinkimat-2 Luettu: 2.9.2019

Suihko, Tapio 2007: Aseiden rakenne ja toiminta. Jokamiehen asetekniikka. Kuopio, Kopijyvä.